

کاربرد فناوری آموزشی

مهدی کماسی

کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی

زمان تغییر فرارسیده

تدریس تلفیقی در آموزش ابتدایی

اشاره

با اینکه آموزش ابتدایی در دهه گذشته به تحول قابل قبولی دست یافته است، اما با این حال آموزش و پرورش در همه ابعادش، بی‌نیاز از روش‌ها و تکنیک‌های خلاقانه در جهت پیشبرد اهداف خود نیست و باید توجه داشت که به تناسب رشد و توسعه تعلیم و تربیت و طراحی شیوه‌های جدید تدریس، باید از روش‌هایی مثل آموزش تلفیقی هم استفاده شود. آموزش تلفیقی اصطلاح مناسبی است برای توصیف دامنه وسیعی از راهبردهای یادگیری و تدریس. کلیدواژه‌ها: رویکرد تلفیقی، روش‌های تلفیق، دوره ابتدایی.

می‌داد (مهرمحمدی، ۱۳۹۳).

همانطور که می‌دانیم، دانش‌آموزان در دوره ابتدایی در مرحله تفکر عینی به سر می‌برند. بنابراین تدریس در این دوره باید بر امور عینی مبتنی باشد؛ اما چگونه؟

در تدریس به‌صورت تلفیقی، دانش‌آموزان فرصت پیدا می‌کنند مفاهیم یادگرفته‌شده را در موقعیت‌ها و زمینه‌های متعدد به کار گیرند. مهم این است که از خود دانش‌آموزان بیش از همه در جریان یاددهی - یادگیری استفاده شود و از دادن پاسخ‌های یکنواخت قالبی و کلیشه‌ای پرهیز شود تا آنان بیش از پیش به سوی تفکر و خلاقیت حرکت کنند (نبیلی احمدآبادی، علی‌آبادی و رهبر، ۱۳۸۹).

سِدِ راه

از مهم‌ترین مانع‌های به کارگیری رویکرد تلفیقی در دوره ابتدایی، موضوع محور بودن برنامه درسی دوره ابتدایی است که آموزش را از انعطاف‌های لازم دور کرده و تمرکز اصلی را بر موضوعات و محتوای از پیش طراحی شده گذاشته است. همچنین، وجود کتاب‌های درسی مستقل و مجزا برای هر درس، ارتباط و پیوند محتوای درس‌ها را با یکدیگر ضعیف کرده و زمینه را برای تحرک معلمان و فرایند آموزش سخت‌تر کرده است.

مقدمه

تدریس با رویکرد تلفیقی، به معنی در هم آمیختن موضوعات درسی یا همان حوزه‌های محتوایی مواد درسی در یک یا چند پایه است؛ مثلاً آمیختن محتوایی درس قرآن با درس هدیه‌های آسمانی، ریاضی، فارسی و هنر در یک جلسه آموزشی. تلفیق به معنای کوشش برای ایجاد ارتباط، اتصال و در نهایت یکپارچگی در تجربه‌های یادگیری دانش‌آموزان است. برنامه درسی دوره ابتدایی در چند دهه اول مطرح‌شدن این رویکرد، کانون انحصاری توجه در برنامه‌ریزی درسی با رویکرد تلفیقی را تشکیل

۳. مطالعه عمیق موضوعات انتخاب شده به منظور اشراف بر تدریس.
۴. مشخص کردن مفاهیم کلیدی هر درس.
۵. تعیین غایت‌های آموزشی یا همان انتظاراتی که از دانش‌آموزان می‌رود.
۶. تعیین فعالیت‌هایی که موضوعات انتخاب شده را پوشش دهند؛ یعنی تکالیف یا فعالیت‌هایی را تعیین کنید که دانش‌آموزان با انجام آن‌ها مفاهیم مشخص شده را تقویت کنند و از طریق انجام این فعالیت یا تکلیف به یادگیری عمیق برسند.

مزایای آموزش تلفیقی

- ⑥ وجود تفاوت در سطوح تلفیق برنامه درسی (محتوایمدار یا فراینمدار).
- ⑥ جالب‌تر، مفیدتر و برانگیزاننده‌تر بودن آموزش تلفیقی برای دانش‌آموزان، نسبت به روش حضوری.
- ⑥ پیشرفت تحصیلی بیشتر و عملکرد تحصیلی بهتر دانش‌آموزانی که در معرض آموزش تلفیقی قرار دارند.
- ⑥ گسترش و بهبود روابط دانش‌آموزان با یکدیگر و با معلم.
- ⑥ بهتر است در طراحی دوره آموزشی، بر طراحی مهارت‌ها به شیوه آموزش تلفیقی تأکید شود. همچنین، معلمان باید بتوانند ضمن داشتن خلاقیت و توانایی کار گروهی، محیطی مناسب و غنی برای اجرای برنامه آموزش تلفیقی برای دانش‌آموزان تدارک ببینند.

جمع‌بندی

برنامه درسی تلفیقی صیغه دوره‌ای و اختصاص به دوره خاصی ندارد. با وجود این، هر چند در نمونه‌های تجربی، رویکرد تلفیقی در تمام سطوح و دوره‌های تحصیلی، حتی در سطح دانشگاه، نیز دیده شده است، اما متداول‌ترین کاربرد این برنامه در دوره‌های پیش‌دبستان، ابتدایی و متوسطه اول است (یاقوتی، جوادی‌پور و خسروی، ۱۳۹۲). در حال حاضر، به اشتباه در اکثر مواقع تدریس یک ماده درسی در هر پایه مجزا و مستقل از دیگر دروس یک کلاس انجام می‌پذیرد، زیرا گاهی معلمان گمان می‌کنند هر جلسه آموزشی در جدول ساعات درسی، به یک ماده درسی در یک پایه اختصاص دارد و الزاماً هیچ‌گونه ارتباطی با سایر مواد درسی پایه تحصیلی ندارد!

منابع

۱. مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۲). مفهوم‌شناسی تلفیق در برنامه‌ریزی درسی. دانشنامه ایرانی برنامه درسی.
۲. نیلی احمدآبادی، محمدرضا؛ رهبر، امیر؛ علی‌آبادی، خدیجه (۱۳۸۹). بررسی تأثیر برنامه درسی تلفیقی و غیرتلفیقی بر یادگیری دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی در درس علوم تجربی با روش قصه‌گویی تلفیقی. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی تهران.
۳. یاقوتی، حمیده؛ جوادی‌پور، محمد؛ خسروی، علی‌اکبر (۱۳۹۲). رویکرد تلفیقی در برنامه درسی تربیت‌بدنی مقطع ابتدایی. تبیین امکان از دیدگاه متخصصان. دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی. ۲ (۱).

فیلم: تدریس تلفیقی چند پایه

به دنبال چه هستیم؟

آموزش در دوره ابتدایی بیشتر متوجه مفاهیم عام و پایه در هر یک از رشته‌های علمی است. لذا می‌توان برنامه‌های درسی را به صورت درهم‌تنیده و با پیوندزدن موضوعات درسی و تأکید بر مهارت‌های اجتماعی و تربیتی تنظیم کرد. دانش‌آموزان دوره ابتدایی مفاهیم را به صورت یکپارچه دریافت می‌کنند و قادر نیستند آنچه را به صورت مجزا از هم آموزش می‌بینند، به هم پیوند بزنند. به همین دلیل، در روند یادگیری با موانع بسیاری مواجه می‌شوند. برنامه‌های درسی موجود، مفاهیم را به صورت مجزا به کودک منتقل می‌کنند و انتظار می‌رود خود دانش‌آموزان ابتدایی بین مفاهیم گوناگون در ذهن ارتباط برقرار کنند. تلفیق علوم و متناسب کردن آن‌ها با توانایی و علاقه‌های دانش‌آموزان موجب تحقق یادگیری معنادار می‌شود. در برنامه‌های درسی که در آن‌ها موضوعات با یکدیگر تلفیق می‌شوند، مرزهای از قبل تعیین شده در درس‌ها از بین می‌روند. با توجه به مطالب گفته شده و چنانچه به دنبال یادگیری عمیق و همچنین معنادار در بین دانش‌آموزان هستیم، آموزش تلفیقی بهترین گزینه در این زمینه است.

گام به گام با معلم تا اجرای تدریس تلفیقی

۱. مطالعه دقیق کتاب‌ها و محتوای آن‌ها، به منظور تشخیص اینکه چه موضوعاتی را می‌توان با رویکرد تلفیقی تدریس کرد.
۲. انتخاب بهترین موضوعات، آن‌هایی که از نظر زمان تدریس به هم نزدیک باشند.